

menester - prou voltes adjunt, / per la major part - les vem balladores / al so de *flabuta* - que sia... d'un punt; / qui, doncs és bon músic - de tals caramelles, / segur pot anar - ausades pertot / --- / puix no menys se n'alten - les jóvens que velles» (v. 1092). Ja veiem de quina mena de caramella es tracta, i ací tant la *b* com el metre exigeixen accentuació en la *ú*. Parlant de Tirant, general animador, «en les sues tendes --- juguen los uns a taules, los altres a escachs, los huns se fan folls, los altres assenats, los uns parlen de guerra, los altres de amors, los uns sonen laut, los altres arpa, huns mi ja viola, altres *flautes*, e cantar a tres veus per art de musica» (Ag. II, 230); i encara que ací no hi hagi *b*, tampoc no n'hi ha en *laüt*, i per tant no podem deduir com ho accentuaven l'autor ni l'escriba; cf. infra la grafia *flabutat* de 1524; i fins avui s'ha perpetuat això, literàriament, en el vell apoteigma versificat: «qui de canyes fa *flaütes* / i de dones fa cabal, / en sa vida tindrà un quarto / y morirà en l'hospital», recollit pel folklorista barceloní Cels Gomis (*D.Ag.*).

Altrament, encara ara, això es considera propi del parlar d'Eiv. (*sə fläütə*, Spelbrink, *BDC* xxv, 2.ª part, p. 140; *BDLC* XIII, 32); *fläuta* escriu JoCastelló (*Ibiza y Formentera*, 97); Villangómez (*Libre d'Eiv.*, 60): «instruments de la música camperola són el tambor (amb una sola maneta), la *fläüta* ---»; i a mi mateix m'ho confirmaren a StVicent de Sa Cala: *sə fläütə*, parlant del tamboriner amb vestit típic (si bé l'informant ja deia *una fläütə*, com a cosa d'ell, quan m'ho explicava, 1963). També en tenim notícia en rossellonès, tarragoní (*BDC* vi, 44) i en diversos punts valencians: Alcoi (MGadea, *T. del Xè* I, 222), Castelló (*BSCC* xvi, 1190) i maestr. (GaGirona). Prop de Riner, un vell mas del Solsonès s'anomena *La Fläüta* (C. Aug. Torras, i jo mateix, 1934).

De l'accentuació *fläuta* no tenim informació datada i inequívoca fins al *DT*o. 1647, en el qual ho implica així el fet de registrar junts «*fläüt* o *flauta*: fistula, tibia, calamus, arundo, cicutæ», posant accent al primer i imprimint la segona variant, sense; i en Lacav.: «*flauta* o *fläuta*, instrument de música». Dels altres lexicògrafs no es dedueix on accentuaven: «*flauta*: calamus, fistula, aulos», Busa-N. (C-VII-2.16f); «cornamusa: utriculus; *les flautes*: tibiae utricularæ; ---; fer música ab *flauta*; lo qui sona la *flauta*: tibicen», OPou, i també parlant d'orgues i instruments semblants: «*flautes*: tibia, fistula» (*ThPu.*, 154, 155, 169).² Cal dir, de tota manera, que avui l'accentuació en la *ú*, per molt estesa que hagi estat en els dialectes vells, ja no és més que una resta del passat: *fläütə*, *-ta*, domina molt en els territoris de tots els dialectes de la llengua; en català central no hi ha memòria ja d'haver-s'hi sentit altra cosa, i gairebé es pot dir el mateix del valencià (MGadea, *T. del Xè* II, 136) i el mallorquí (pastors de llana de Manacor, *fläütə*, *BDLC* VII, 176).

Mot molt estès modernament a tota la Romània contínua: port. *frauta* (avui també *flauta*) ja en Camões.³ Cast. *flauta* [c. 1400] ja en dels mss. bàsics de l'Arx. de Hita (comptat com dues síl·labes); si bé en aquestes llengües, i en basc, hi ha concurrents més

antics: *caramillo*, *albogue*, bc. *txistu* FISTULA. De l'it. *flauto*, fora d'un testimoni de Brunetto Latini (insegur, i en tot cas de dubtós valor) només hi ha testimonis des de la primera meitat del S. XVI (Firenzuola); a Sicília *falaguto* o *fiuto* es troben des de 1500 (*ZRPb*. XLII, 93). En les llengües de França l'accentuació en la *u* ha predominat francament: fr. ant. *fläüte* (avui *flüte*) es troba ja en el S. XII. De l'oc. ant. *flauta* (també *fläüta*) hi ha derivats ja c. 1200, i avui la pronúncia *fläüto* s'ha fet allà quasi general.⁴

Com ja deia en el *DCEC* (cf. *DECH*, s. v. *flauta*), en principi estic d'acord amb la tesi de Spitzer (*ZRPb*. XLIII, 332-3; XLII, 31; *MLN* LXXI, 379), acceptada per M-L. (*REW*, 3360), Wartburg (*FEW* III, 612-4) i *AlcM*, que la forma *fläüta* té caràcter onomatopèic, o almenys resulta tenir-ne. Però pel que fa a la formació del mot, cal decidir-se: dient que el vocalisme *a-ü* és imitatiu, però que *fl-* es deu al tipus de *FLABIOL* i germans romànics, s'obté una fórmula llibresca, «construïda», i sense gaire significat real. Passat que puguem provar l'existència d'un mot rigorosament sinònim, i purament onomatopèic, que s'encreués amb el típic *FLABIOL*, no hem anat ni anirem enlloc. Repareu bé que al que m'oposo no és pas a l'encreuament de sinònims, sinó a l'encreuament de fórmules abstractes com «l'element onomatopèic *aiüt*», encreuat amb «FL- de *FLABEOLUM». Per poder seguir parlant de creació onomatopèica, caldria suposar que tot el radical *fläüt-* sencer va néixer per imitació, cosa que al capdavall, en si, potser no fóra impossible. Tanmateix, el fet és que no hi ha casos verament paral·lels.

I tenint en compte que *flauja*, *flaujol*, *flabiol* i anàlegs no es van crear per onomatopèia, es torna també inversemblant que *flauta* es creés així. Car en el que no crec no és que *flauta* no sigui onomatopèic en els seus efectes, sinó en el seu origen. El qui assegura que *flauta* ha de ser onomatopèic per l'efecte onomatopèic que li produeix, perd de vista que *flaujol* té la mateixa síl·laba i és sabut que no té res d'imitatiu en la seva etimologia. És sabut que el ll. *minutus* 'menut' i el cat. *petit* ens fan un efecte així i no tenen res d'onomatopèic llurs arrels. No hi ha mot d'efecte onomatopèic més clar que *siular*/*xiular*, però el seu ètmon llatí SIBILARE ho és molt menys, i menys encara la forma indoeur. *suejg^wlo-* d'on ve tot això per regular i mecànica evolució fonètica. Recordem els casos clàssics de *tronar*, *tronido* < *tonidro* TONI-TRO-; *μυρρός*/*μαρρός*, sense cap intervenció onomatopèica; a-al. *pfiffa* 'xiular' < ll. PIPARE.⁵

Gent de tanta esma i experiència etimològica com Diez (*Wb.*, 141-2) i Kluge pensaven a partir de FLATUS 'buf', aplicat per Horaci precisament al so de la flauta; o, més aviat, de FLATARE, que és precisament 'tocar la flauta' en l'africà Arnobi c. l'a. 200 d. C. (Du C.), en altres autors del S. III i en glossaris de l'Alta Edat Mitjana (d'altra banda *flator* 'flautista' en *CGL* II, 254.54; v. 22.24, 69.25 i en Festus). Doncs un **flatar*, cultisme romànic, ben natural és que vagi encreuar-se amb oc. *flaujar*, *flaujolar*, puix que eren veraders sinònims, donant el verb *flautar*, que és ben antic en